

ВПРОВАДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК АСПЕКТУ СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

Б. О. Аврамчук, аспірант*

Висвітлено проблему впровадження сільськогосподарського виробництва як одного з аспектів сталого землекористування на орних землях малонаселених областей України. Також досліджено його вплив на розвиток економіки сільських територій та забезпечення екологічної стабільності.

Стале управління земельними ресурсами, сільськогосподарське виробництво, сільське населення, орні землі.

Використання земельних ресурсів (перебудова природних ландшафтів для потреб людини або зміна методів управління в густонаселених районах) змінили більшу частину поверхні суші планети. Розчищенням тропічних лісів, існуючим сільськогосподарським виробництвом, інтенсифікацією товарного сільськогосподарського виробництва, або розширенням міських центрів, люди змінюють ландшафти світу. Хоча методи землекористування сильно розрізняються по всьому світу, їх кінцевий результат, як правило, однаковий:

- для виробництва продуктів харчування і волокна;
- для пристосування природних ресурсів для безпосередніх потреб людини.

Як показує європейський та міжнародний досвід СУЗ (стале управління земельними ресурсами) є одним з найважливіших рушіїв підтримки сфери сільськогосподарського виробництва і послуг на густонаселених землях.

Виявлені проблеми є також точками для ретельно підібраних цільових заходів і представляють можливості для інвестицій, орієнтованих на бідне населення.

Стале управління земельними ресурсами являє собою засновану на знаннях процедуру, яка допомагає інтегрувати управління земельними, водними ресурсами, біорізноманіттям та навколишнім середовищем для задоволення зростаючого попиту на їжу і волокна при збереженні екосистем і умов життєдіяльності. СУЗ необхідно для задоволення потреб зростаючого населення.

Нераціональне управління земельними ресурсами може призвести до деградації земель і значного зниження продуктивних функцій.

У даному контексті, СУЗ включає такі види діяльності:

*Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент А. Г. Мартин.

- Збереження та зміцнення виробничого потенціалу орних земель, лісових угідь і пасовищ (наприклад, у гірських районах, на схилах, рівнинах і заплавах);
- Підтримання продуктивних лісових районів і потенційно комерційних та некомерційних лісових заказників;
- Підтримка цілісності водозборів для водопостачання та потреб гідроенергетики і водоохоронних зон;
- Збереження здатності водоносних горизонтів задовольняти потреби сільськогосподарського виробництва та інших видів виробничої діяльності.

До того ж, СУЗ включає в себе заходи, спроможні зупинити і попередити деградацію або, принаймні, знівелювати негативні наслідки нераціонального використання земель. Такі дії є більш важливими на підвищеннях і вододілах, особливо тих, де тиск з боку населення є серйозним і де руйнівні наслідки деградації відчуються в набагато більш густонаселених районах нижче за течією.

На щастя, за останні чотири десятиліття, наукові досягнення й застосування новітніх знань і технологій землевпорядниками і фермерами сприяли значному збільшенню харчової продукції на душу населення, зниженню цін на продукти харчування, а також економії нових земель, які, в іншому випадку, були б необхідні для досягнення такого ж рівня виробництва. Наприклад, якщо урожай шести основних груп сільськогосподарських культур, що вирощувалися на 80 % від загальної посівної площі земель, залишився на рівні 1961 р., то потрібно додатково 1,4 млрд га сільськогосподарських угідь (більш ніж удвічі перевищує кількість землі, що нині використовується) до 2004 р., щоб задовольнити потреби зростаючого населення. Тільки Азія потребувала б ще 600 млн га земель, що на 25 % більше, ніж потрібно для вирощування на цьому континенті. Тому Азія буде тепер, значною мірою, залежати від імпорту продовольства [1].

У ХХІ ст. виробничі системи продовольства та волокна зіткнулися з трьома основними вимогами:

1. Вони повинні забезпечувати безпечне, якісне, і достатнє продовольство для зростаючого населення світу.
2. Значно скоротити бідність в сільських районах шляхом підтримання сільськогосподарського виробництва, як основного компоненту доходів сільського населення.
3. Зменшити і запобігти процесу деградації природних ресурсів та екосистем, необхідних для підтримки здоров'я населення й продуктивності земель [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка сталого управління земельними ресурсами є достатньо інноваційною проблемою в Україні. Це, в основному, залежить від землекористування і, водночас, істотно впливає на нього. Проте багато вчених вже досліджували деякі питання у цій сфері: І. Пашков, А. Даниленко, В. Докучаєв, Д. Добряк, М. Шикуча, А. Третяк, Л. Новаковський, П. Борщівський.

Вони дослідили теоретичні та методологічні проблеми формування інституціональної бази сталого землекористування в сільському

господарстві України, обґрунтували напрями його здійснення. Також було розроблено понятійний апарат сталого землекористування, на основі системного підходу визначено його принципи, обґрунтовано систему планування сталого землекористування та процес його здійснення. Обґрунтовується управлінський інструментарій забезпечення раціонального землекористування.

Мета дослідження – вивчити інноваційну проблему впровадження сільськогосподарського виробництва як одного з аспектів сталого управління земельними ресурсами та його особливостей в Україні.

Виклад основного матеріалу. Існує п'ять основних шляхів для розвитку сільськогосподарського виробництва в країнах, що розвиваються, в цьому столітті, які відображують різноманітні структури земельного фонду і системи розселення:

- розширення та інтенсифікація зрошуваного землеробства;
- інтенсифікація високоякісних богарних земель;
- інтенсифікація густонаселених крайових земель;
- розширення сільськогосподарського виробництва в малонаселених крайових землях;
- зростання міського та приміського сільськогосподарського виробництва з прискореним урбанізацією.

Розглянемо можливість розширення сільськогосподарського виробництва в малонаселених сільських землях в Україні.

Ми вибрали десять областей в Україні з такими умовами, щоб показати ефективність впровадження сільськогосподарського виробництва на засадах сталого управління земельними ресурсами (див. таблицю):

1. Низька густота населення.
2. Значна кількість сільського населення [3].

Співвідношення між кількістю орних земель і населенням

Область	Населення			Орні землі, тис. га	Орні землі на душу населення, га	Орні землі на душу сільського населення, га
	Загальне	Сільське	Відсоток сільського населення, %			
Житомир	1267468	527068	41,6	1092,8	0,86	2,07
Закарпаття	1254631	788339	62,8	200,9	0,16	0,25
Миколаїв	1172130	376746	32,1	1697,7	1,45	4,51
Рівне	1157163	604168	52,2	648,7	0,56	1,07
Суми	1140507	366000	32,1	1231,8	1,08	3,37
Херсон	1076633	418091	38,8	1777,9	1,65	4,25
Тернопіль	1076240	600984	55,8	854,1	0,79	1,42
Чернігів	1075217	390995	36,4	1381,9	1,29	3,53
Волинь	1040183	498280	47,9	674,3	0,65	1,35
Кіровоград	993292	373618	37,6	1762,3	1,77	4,72
Чернівці	907116	521094	57,4	333,6	0,37	0,64

Сільські фермери вирощують маловрожайні культури для особистих потреб та невеликих локальних ринків збуту. Споживання продуктів тваринного походження більш ніж наполовину менше, ніж у промислово розвинених країнах, наприклад, споживання на душу населення калорій

менше на 65–80 %. І, як це показано в таблиці, кількість орних земель на душу сільського населення достатня для забезпечення ефективного сільськогосподарського виробництва в разі об'єднання від 10 до 20 фермерів.

Бідність, сільське господарство й землекористування становлять складну систему з багатьма недоліками та взаємодіючими елементами.

Бідні фермери не хочуть залишатися на тому самому фінансовому рівні, і лише деякі вдаються до активного використання навколишнього середовища. Причиною того, що значна кількість селян живуть на межі виживання є те, що занадто багато з їхніх традиційних підходів до сільськогосподарського виробництва не мають відповідного ефекту. Економічне зростання було недостатнім, щоб запропонувати альтернативні засоби зайнятості для сільської бідноти. Прибуток від сільського господарства за низьких рівнів продуктивності був занадто малий, щоб дати змогу фермерам реінвестувати у свої господарства і підтримувати продуктивність на прийнятному рівні [1].

Стратегія «Зелена Еволюція» необхідна, щоб допомогти людям трансформувати свої власні володіння, а не шукати виходу на нових землях. Знання місцевих особливостей (ґрунтів, ландшафтів, ринків і клімату) пов'язані з найкращим національним та міжнародним досвідом в цілеспрямованому вирішенні проблем. Основну увагу зосереджено на якості й результатах, що сприяють розширенню співпраці та координації між різними зацікавленими сторонами агросектора і міжнародних організацій.

Кращі варіанти стягуються, а потім просуваються у великомасштабні ініціативи. Бідність впливає на вибір рекомендацій, тоді як приватний сектор робить свій внесок у потреби агросектора, такі як насіннево-ринкова система.

Таким чином, сила мільйонів рішень окремих осіб може бути використана для створення більш доброякісного та сталого антропогенного впливу на ландшафт. Стратегія «Зелена Еволюція» заохочує ефективну і швидку трансформацію практики, що веде до СУЗ шляхом використання кращих навичок у спільній роботі, коли всі відчувають відповідальність і гордість. Існуючі структури поліпшуються і розширюються, щоб побудувати зміни через еволюційний, а не революційний, підхід. Цей підхід є економічно ефективним і відображує кращий досвід розвинених країн міжнародного співтовариства у вирішенні проблем, які можуть знайти своє застосування для бідного населення швидко і ефективно [2].

У багатьох історій успіху шлях було прокладено через вміле налагодження партнерських відносин із фермерами, місцевим населенням та установами місцевого самоврядування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасній ситуації в Україні впровадження сільськогосподарського виробництва як аспекту сталого управління земельними ресурсами повинне забезпечити вирішення економічних та екологічних проблем у комплексі, таких як:

- бідність фермерів і селян;
- інтенсифікація сільського господарства та землекористування;
- запобігання деградації земель;

- підвищення агрономічної освіти фермерів.

Сільськогосподарське виробництво – це лише один крок у досягненні сталого управління земельними ресурсами, але він має значний вплив, тому що Україна завжди була, у першу чергу, агрономічною країною.

Список літератури

1. Sustainable Land Management sourcebook / The International Bank for Reconstruction and Development. – Washington : The World Bank, 2008. – 178 p.
2. Sustainable Land Management, Challenges, Opportunities and Trade-offs / The International Bank for Reconstruction and Development. – Washington : The World Bank, 2006. – 87 p.
3. Кількість населення на 1 листопада 2013 [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Освещена проблема внедрения сельскохозяйственного производства как одного из аспектов устойчивого землепользования на пахотных землях малонаселенных областей Украины. Также исследовано его влияние на развитие экономики сельских территорий и обеспечение экологической устойчивости.

Устойчивое землепользование, сельскохозяйственное производство, сельское население, пахотная земля.

There was considered the problem of implementation of rural farming as one of the aspects of Sustainable Land Management on cropland sparsely populated regions of Ukraine. Also there was investigated its effect on the economy of rural areas and providing environmental sustainability.

Sustainable land management, farming, rural population, cropland.